

Rechten aan een draadje: een juridische studie via het Internet

door Gert-Jan Leenknecht en Wim Voermans

DIGITALE HULPMIDDELEN VOOR JURIDISCH ONDERWIJS

Schrapkaarten

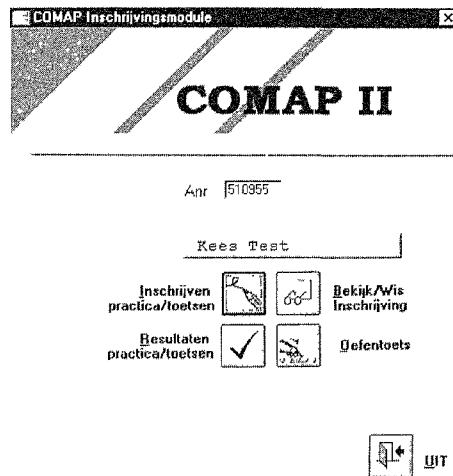
De gedachte om de informatie- en communicatietechnologie (ICT) te benutten voor juridische onderwijs is niet nieuw. Al meer dan twee decennia lang wordt er aan de verschillende rechtenfaculteiten van Nederland op de een of andere manier gebruik gemaakt van digitale hulpmiddelen om ofwel het leven van de docenten te veraangename, of wel dat van de studenten en in het beste geval het juridische onderwijs in zijn geheel dienen. De meesten onder u zullen zich nog wel de eerste generatie computertoepassingen in het juridische onderwijs kunnen herinneren. Lange reeksen multiple choice vragen en ponskaarten die met een afgekloven potlood heel precies ingekleurd moesten worden in afgeladen sport- of evenementhallen met eindeloze reeksen tafeltjes en zuchtende studenten. De computers 'keken' dan die schrapkaarten na. Daar werd eigenlijk niemand blij van. De 'nakijksystemen' spuugden slechts percentages goede en foute antwoorden uit. Hier en daar werd op de uitkomsten nog een bleke vorm van statistische analyse losgelaten (correlaties), maar verder was er voor het onderwijs zelf nauwelijks sprake van enigerlei toegevoegde waarde.

Interactieve diagnostische systemen

Dat veranderde met de komst van de tweede generatie computertoepassingen in het juridische onderwijs. Deze computertoepassingen maakte interactieve toetsing mogelijk waarbij

Dr. Gert-Jan Leenknecht is universitair docent en onderzoeker bij de vakgroep Staats- en bestuursrecht van de Katholieke Universiteit Brabant. Wim Voermans is eveneens docent en onderzoeker bij die vakgroep en tevens redacteur van dit blad.

Afbeelding 1:

studenten vragen dienden op te lossen die het systeem zelf uit een database met vragen plukte. In zo'n database zaten duizenden vragen over de te leren stof met daarbij de antwoorden. De bedoeling van dergelijke systemen was niet in de eerste plaats in uiteindelijke zin

een tentamen van de student af te nemen, maar de student te assisteren bij het bestuderen van de stof. Typisch voor interactieve of diagnostische systemen is dat, indien een student een foutscore heeft, het systeem ingrijpt en het goede antwoord geeft. In het beste geval gaf het systeem aan het einde van de interactieve of diagnostische toets dan een korte samenvatting van de score en een advies over datgene wat gezien het antwoordpatroon van de gebruiker nog bestudeerd zou moeten worden. Een voorbeeld van een dergelijk systeem is het Comap-systeem. Het Comap-II systeem, zoals dat tegenwoordig op verschillende juridische faculteiten wel wordt gebruikt, kent een aantal verschillende functionaliteiten zoals een mogelijkheid om in te schrijven voor werkgroepen, toetsen, diagnostisch toetsen met feedback via willekeurig – door het systeem – gekozen vragen. Deze diagnostische systemen, zoals Comap, zijn fraaie systemen, maar kennen als nadeel dat ze voor docenten vaak erg arbeidsintensief zijn. Voordat het systeem werkelijk goed kan werken moet er een

Afbeelding 1:

Om in één keer een aantal bestanden tegelijk te kopiëren, wordt gebruik gemaakt van zogenaamde *wildcards*. Welke tekens kunnen fungeren als wildcards?

Antwoord 1: & en ?

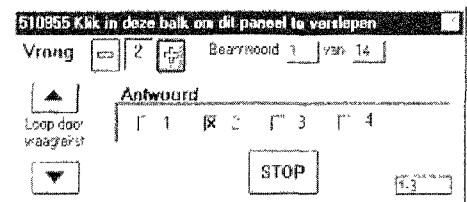
Antwoord 2: * en \$

Antwoord 2 is fout.

Neem uit de syllabus de paragraaf over Computergebruik nog eens goed door.

Antwoord 3: * en ?

Antwoord 4: \$ en ?

grote verzameling vragen en antwoorden worden gemaakt en vervolgens zijn er nog veel hoofdbreken nodig over de verschillende studievragen die erin moeten verschijnen. Een groot voordeel is echter wel dat met een moderne Comap-toepassing een cursus nagevoel geheel gedigitaliseerd kan worden. Zeker als de docent naast de geïnvesteerde moeite ook nog eens de moeite neemt om allerlei vragen die studenten via het systeem stellen of om allerlei schriftelijke antwoorden die worden ingebracht te becommentarieren, hoeft er van regelmatige contacturen geen sprake meer te zijn. Comap wordt op die manier wel succesvol toegepast in allerlei practica of werkgroepen waarbij de plaats in het kalenderjaar niet uitmaakt.

STUDEREN VIA HET NET BLACKBOARD COURSEINFO

Een derde generatie computertoepassingen in het juridische onderwijs richt zich niet zozeer op het toetsen van studenten, maar meer in den brede op het interactief aanbieden van cursussen aan studenten via het Internet. Het web wordt dan gebruikt als medium voor communicatie en het aanbieden van bijvoorbeeld cursusmateriaal, toetsen en tutorials. Om dit te realiseren was men voorheen aangewezen op verschillende programma's die het ontwikkelen van elementen van digitale leeromgevingen mogelijk maakten. Sinds enige tijd bestaan er echter programma's die al deze functies op een eenvoudige en gebruikersvriendelijke manier combineren: de zogenaamde *courseware tools*. Blackboard CourseInfo is zo'n tool. Hiermee kunnen docenten op een eenvoudige wijze een eigen digitale leeromgeving ontwerpen waarin zij praktische informatie over de cursus, (aanvullend) studiemateriaal en oefenopdrachten aanbieden en studenten de mogelijkheid geven via een 'bulletin board' te reageren op bepaalde stellingen of via de 'chat room' met elkaar te discussiëren over een onderwerp. Ook kunnen de verrichtingen van studenten geregistreerd en gevolgd worden.

Het aantrekkelijke van Blackboard CourseInfo is dat het voor zowel studenten als docenten erg laagdrempelig is. Waar andere digitale leeromgevingen zeker van de docenten het een en ander vergen, kan zelfs een betrekkelijk 'digitale' docent zonder enig benul van HTML of 'browsers' toch snel en eenvoudig cursusmateriaal via Blackboard CourseInfo op het Internet aan zijn studenten beschikbaar stellen. Ook de studenten hebben snel en eenvoudig toegang. Zonder veel omhaal kunnen ze oude tentamens, sheets en andere zaken van het net afhalen.

CURSUSOPZET VOLGENS BLACKBOARD

De structuur van een cursus, zoals deze door Blackboard wordt aangemaakt, staat in grote lijnen vast. De totale cursusopzet, die studenten te zien krijgen, bevat acht onderdelen. De onderdelen, zoals die ook in de linkerbalk van de beneden gaande afbeelding te zien zijn, zijn:

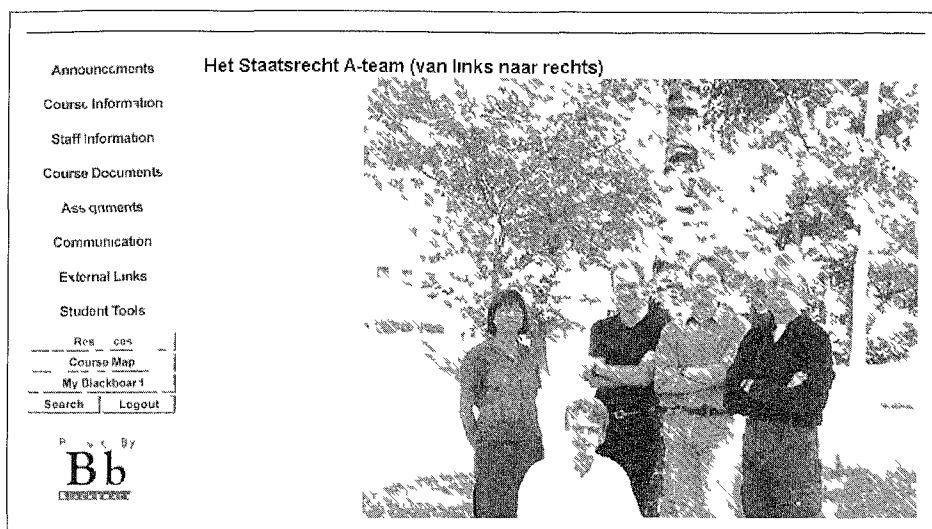
a. *Announcements*: Dit onderdeel is bedoeld voor mededelingen aan studenten. Dit scherm krijgen studenten steeds als eerste te zien als ze de cursus 'opstarten' en is met name geschikt voor tijdgevoelige mededelingen.
b. *Course Information*: In dit onderdeel is algemene cursusinformatie terug te vinden, zoals doelstelling, organisatie, benodigd materiaal, informatie over tentamens, benodigde voor kennis en dergelijke.
c. *Staff information*: Informatie over identiteit en coördinaten van (gast)docenten.
d. Het onderdeel *Course Documents* bevat het feitelijke cursusmateriaal, dat online aan de student moet worden aangeboden. In de meeste cursussen die op de KUB worden aangeboden staan hieronder de sheets, PowerPoint presentaties, handouts, etc. De cursusdocumenten kunnen door de docenten zelf worden ingebracht. Het programma zorgt er voor dat de documenten op het Net beschikbaar komen. Blackboard is erg docentvriendelijk doordat het niet uitmaakt in welk format documenten worden aangeboden (denk aan PowerPoint, MS Word, WordPerfect, Excel, etc.). Blackboard bevat voorts ook een mogelijkheid om interactief diagnostisch te toetsen. Het onderdeel e. *Assignments* geeft een mogelijkheid om huiswerkopdrachten, diagnostische toetsen en vragenlijsten op te nemen. Het programma f. *Communication* levert de software om heel eenvoudig zelf diagnostische

toetsen te maken. Het enige lastige zijn de vragen zelf. *f. Communication* is een onderdeel dat tools bevat op het gebied van communicatie. De docent kan voor elke tool beslissen of deze wel of niet beschikbaar moet zijn voor groepen studenten. Communicatietools zijn versturen van e-mail, lijst van deelnemende studenten, inzage in de homepages van de andere studenten, discussiegroepen, babbelbox. Via *External Links* – g – kunnen verwijzingen naar andere websites worden opgenomen die voor de cursus interessant zijn. Ten slotte geeft het onderdeel h. *Student Tools* studenten mogelijkheden om de eigen user informatie te wijzigen (bijvoorbeeld adresgegevens), de studieresultaten te bekijken, een homepage te onderhouden, een kalender bij te werken, bestanden te sturen naar de docent. De docent kan elke tool apart al dan niet toegankelijk maken voor de studenten. Een erg aardige functionaliteit van Blackboard is de 'macht' die het systeem de docent over zijn cursus geeft. Uiteindelijk is het de docent en niet de systeembeheerder die bepaalt wat de studenten in een cursusmodule Blackboard te zien krijgen. Zo kan de docent bepaalde onderdelen weghalen, of toevoegen. Heel aan genaam.

ERVARINGEN MET BLACKBOARD

Binnen de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Katholieke Universiteit Brabant is inmiddels behoorlijk wat ervaring opgedaan met het gebruik van Blackboard als 'digitale leeromgeving'. Een kleine twee jaar geleden begonnen de eerste docenten hun pionierswerk, daarbij argwanend gadeslagen door de facultaire gemeenschap, inmiddels is voor een groot deel van de verplichte vakken en verschillende grotere keuzevakken door de betrokken docenten

Afbeelding 3

zelf een digitale leeromgeving gebouwd. De auteurs van deze bijdrage zijn als docenten betrokken (dan wel betrokken geweest) bij het propedeusevak Staatsrecht A, een van de eerste vakken waarbij van Blackboard gebruik werd gemaakt.

Het gebruik van Blackboard kwam voort uit de wens een plaats ter beschikking te hebben waar collegesheets voor alle studenten in elektronische vorm konden worden aangeboden. De persoonlijke homepages van de docenten waren daarvoor om allerlei praktische redenen minder geschikt, terwijl Blackboard een kant-en-klaar platform bleek te bieden dat goed toegankelijk en gemakkelijk te onderhouden is. PowerPoint-presentaties, waarmee bij het vak Staatsrecht A de hoorcolleges worden ondersteund, zijn door de docent zelf zeer eenvoudig te 'uploaden' en door de student vanachter elke willekeurige PC, waar ook ter wereld, te bekijken. Als die student tenminste PowerPoint op zijn PC heeft. En voor de student die dat niet heeft, kan de docent op dezelfde pagina een hyperlink opnemen naar een site waar die software te verkrijgen is. Zo gaat dat met elk willekeurig document-format: Blackboard accepteert zoals gezegd alle typen documenten en zolang de student die de betreffende documenten wil bekijken, over de juiste software beschikt, is de informatie overal en altijd toegankelijk. Een docent kan natuurlijk rekening houden met de gebruikers door documenten in veel voorkomende formats aan te bieden, of door verschillende varianten van een bepaald document aan te bieden. Zo worden voor het vak Staatsrecht A de collegesheets aangeboden als PowerPoint Show (.pps) en als 'pdf'-file, te lezen met onder meer de Acrobat Reader. In tegenstelling tot een standaard PowerPoint-bestand (.ppt) zijn documenten in deze beide formats niet of zeer moeilijk door de student te wijzigen of anderszins te bewerken. De laatstgenoemde versie is, anders dan de 'show'-versie, bovendien gemakkelijk met een druk op de knop te printen en daarbij veel compacter (maximaal zes sheets op een pagina), wat voordelen (lees: tijdwinst) biedt voor gebruikers die via een modem moeten werken.

Vanuit deze vorm van gebruik is de digitale leeromgeving voor Staatsrecht A uitgebouwd door het toevoegen van andere typen informatie. Zo is nu algemene informatie over de cursus en de docenten te vinden, zijn de meest recente collegeroosters te vinden en zijn exter-

ne links opgenomen die verband houden met de te doceren stof. Ook rond de toetsing wordt Blackboard meer en meer gebruikt. Zo worden sinds dit cursusjaar de modelantwoorden van de verschillende toetsen in het kader van de examinering direct na afloop van de bewuste toets via internet beschikbaar gesteld. Het is namelijk mogelijk deze vooraf al te 'uploaden', maar ze nog niet voor gebruikers beschikbaar te maken; ze kunnen dan op het gewenste tijdstip met een druk op de knop voor alle studenten beschikbaar worden gemaakt. Verder is bij het vak Staatsrecht A een aantal oude toetsen, inclusief modelantwoorden, opgenomen als oefenmateriaal. Ook daarbij zijn weer verschillende constructies mogelijk: men kan de beschikbaarheid van de modelantwoorden afhankelijk stellen van de beantwoording van enkele diagnostische toetsvragen, elders op de site (onder een andere button).

Overigens kent ook Blackboard zijn nadelen. Om te beginnen vraagt het werken met Blackboard wel enige extra tijdsinvestering. Het bouwen van een eigen digitale leeromgeving kost de eerste keer een vrijdagmiddagje puzzelen: wat moet er op komen, hoe moet dat worden gerangschikt, in welk format moet ik documenten opnemen? Wie gebruik wil maken van de mogelijkheid om diagnostische toetsen aan te bieden, zal evenals bij Comap moeten investeren in het bouwen van een databank met vragen. Bij het vak Staatsrecht A is daarmee een begin gemaakt, maar de functie is nog niet operationeel. Verder moet de

digitale leeromgeving natuurlijk steeds onderhouden worden. Het klinkt paradoxaal, maar juist omdat het *mogelijk* is van dag tot dag nieuwe ontwikkelingen op het betreffende vakgebied mee te nemen, is het ook *nodig* de site vaak te updaten. Er is geen excuus meer.

NOGMAALS: BLACKBOARD COURSEINFO EN STUDEREN VIA HET NET

Een vraag die door het voorgaande al snel wordt opgeroepen, is de volgende: kan een dergelijke digitale leeromgeving het 'traditionele' studeren vervangen? Die vraag is in zijn algemeenheid moeilijk te beantwoorden, maar voor wat betreft het rechtenonderwijs zou het antwoord wel eens neen kunnen zijn. Blackboard biedt zeker belangrijke voordelen boven bestaande vormen van digitaal of 'op afstand' leren. Verschillende functies van informatie- en communicatietechnologie zijn erin geïntegreerd; het is een toegankelijk en eenvoudig te gebruiken medium; het biedt de mogelijkheid – en daardoor een sterke drang – om steeds actueel materiaal aan te bieden. Maar belangrijke vaardigheden voor juristen zijn er moeilijker mee te trainen en te toetsen. Mondelinge en schriftelijke uitdrukingsvaardigheid, het voeren van debat, logisch redeneren: daarvoor zijn traditionele onderwijsvormen, waarbij docent en student elkaar fysiek treffen, nog steeds noodzakelijk. Nieuwe media kunnen dat proces ondersteunen en Blackboard CourseInfo is daarbij een zeer goed bruikbaar middel.

Afbeelding 4:

